

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Է

ՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ

ՆԱԽԱԳԱՀԻ 06/06/2025Թ. ԹԻՎ 1/185Ա ՈՐՈՇՄԱՄԲ

ՏԻՊԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 16

ԵՐՐՈՐԴ ԱՆՁԱՆՑ ՈՒՂՂՈՐԴՄԱՄԲ ԿԱՏԱՐՎՈՂ ՓՈՂԵՐԻ ԼՎԱՑՄԱՆ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ԵՐԵՎԱՆ 2025

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԼՈՒԽ 1. ԿԻՐԱՌԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿ.....	3
ԳԼՈՒԽ 2. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
ԳԼՈՒԽ 3. ՍԽԵՄԱՅԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
ԳԼՈՒԽ 4. ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ.....	5
ԳԼՈՒԽ 5. ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ.....	6

Գլուխ 1. Կիրառելիության շրջանակ

Սույն տիպաբանությամբ ներկայացվող մեթոդների և գործիքների կիրառությամբ փողերի լվացման սխեմաները կարող են վերաբերել «Փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» օրենքով սահմանված հաշվետվություն տրամադրող անձանց, առավելապես.

- ա. բանկերին,
- բ. դրամական (փողային) փոխանցումներ իրականացնող անձանց,
- գ. ինտերնետ շահումով խաղերի, վիճակախաղերի կազմակերպիչներին:

Գլուխ 2. Ներածություն

Վերջին տարիների ընթացքում համեմատաբար անել են երրորդ անձանց ուղղորդմամբ բացված հաշիվների միջոցով կատարվող տարատեսակ առերևույթ հանցագործությունների, այդ թվում՝ փողերի լվացման առնչությամբ ստացված ազդակները:

Երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կատարվող հանցավոր սխեմաները բնորոշելու և բացահայտելու համար անհրաժեշտ է պատկերացում ունենալ այդ սխեմաների իրականացման նպատակով կիրառվող մեթոդների և գործիքների մասին, ինչպես նաև սահմանել հաճախորդի գործարար բնութագրին կամ կատարած գործարքներին վերաբերող այն չափանիշները կամ ազդակները, որոնց առկայությունը կարող է վկայել փողերի լվացման այս կամ այն սխեմայի հնարավոր առկայության մասին:

Գլուխ 3. Սխեմայի նկարագրություն

Երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կատարվող գործառնություններն առանցքային են տարատեսակ հանցագործությունների նախապատրաստման և իրագործման համար: Այդ գործառնությունները կատարում են այսպես կոչված «դրածո միջնորդները»¹, ովքեր նպաստում են հանցավոր ճանապարհով ստացված միջոցների տեղափոխմանը՝ քողարկելով դրանց ձևավորման և օգտագործման ուղղությունները, ինչպես նաև հանցագործության իրական կազմակերպիչներին:

Ըստ էության, «դրածո միջնորդները» ֆիզիկական անձինք են, ովքեր ստանում են միջոցներ անձանոթ անձանցից, որից հետո, երրորդ կողմի ցուցումով, միջոցները փոխանցում են այլ անձանց²: Նշված գործառնությունները կարող են կատարվել բանկային հաշվի/քարտի, հաշվառման հաշվի (էլեկտրոնային դրամապանակի), խաղային հաշվի, կրիպտոակտիվով հաշվի (այսուհետ ցանկացածը՝ հաշիվ) միջոցով,

¹ Հաճախ կիրառվում են «*ծրոն*», «*money mule*» և այլ օտարալեզու տերմիններ:

² Առկա են նաև դեպքեր, երբ անձինք տարածել են հայտարարություններ՝ առաջարկելով վաճառել իրենց բանկային հաշվի տվյալները միջնորդավճարներ ստանալու նպատակով:

ինչպես նաև հաշիվների հեռակառավարման առցանց հասանելիությունը (օգտանունը, գաղտնաբառը) երրորդ կողմին տրամադրելու միջոցով: Ընդ որում, գումարները շրջանառվում են ինչպես կանխիկ, այնպես էլ անկանխիկ եղանակով:

«Դրածո միջնորդները» կազմում են հանցավոր սխեմայի մաս, սակայն որոշ դեպքերում նրանք կարող են չգիտակցել, որ ներգրավված են հանցավոր գործունեության մեջ: Նշվածի տեսանկյունից «դրածո միջնորդները» պայմանականորեն դասակարգվում են հետևյալ կերպով.

- *Չտեղեկացված «դրածո միջնորդներ»*, ովքեր չգիտեն, որ կազմում են հանցավոր սխեմայի մաս: Վերջիններին հանցագործները հաճախ ներգրավում են աշխատանքային (այդ թվում՝ կեղծ) առաջարկի կամ առցանց ծանոթությունների հարթակի միջոցով և պահանջում են օգտագործել իրենց հաշիվը՝ գումար ստանալու կամ փոխանցելու համար: Երբեմն հաշիվները կառավարվում են առանց իրական հաշվետերերի իմացության:
- *Տեղեկացված «դրածո միջնորդներ»*, ովքեր անտեսում են ակնհայտ խնդրահարույց հանգամանքները՝ միտումնավոր «աչք փակելով» իրենց հաշիվներով կատարվող գործարքների վրա: Օրինակ՝ վերջինները բանկի կողմից կարող են տեղեկացվել իրենց հաշվով իրականացված խնդրահարույց գործարք(ներ)ի մասին, սակայն շարունակեն դրանց կատարումը:
- *Մասնակից «դրածո միջնորդներ»*, ովքեր տեղեկացված են սխեմայում իրենց դերակատարումից՝ ակտիվ օժանդակելով հանցավոր գործունեությանը: Վերջինները կարող են բացել հաշիվներ տարբեր ֆինանսական կազմակերպություններում, գովազդել իրենց ծառայությունները, որոշ դեպքերում նաև հավաքագրել այլ «դրածո միջնորդների»:

Հանցագործները սովորաբար հավաքագրում են «դրածո միջնորդներին» միջնորդավճարի տրամադրման եղանակով՝ որպես կանոն առաջարկելով միանվագ գումար, շրջանառվող միջոցներից տոկոսագումար, նյութական այլ օգուտ կամ խոստում: Թեև հավաքագրման ձևերը բազմազան են, առավել հաճախ դրանք կատարվում են համացանցով աշխատանք առաջարկելու միջոցով: Աշխատանքային պարտականությունը գրեթե միշտ կայանում է գումարների մուտքագրման/ելքագրման (այդ թվում՝ կանխիկ եղանակով), ինչպես նաև հաշիվների հեռակառավարման առցանց հասանելիության տրամադրման մեջ: Որպես կանոն՝ հանցագործները.

- Գայթակղում են բարձր վարձատրության, կարճ ժամանակահատվածում արագ հարստանալու, բարձր եկամտաբերությամբ ներդրումների կամ այլ անիրատեսական ու մտացածին խոստումներով (օրինակ՝ նշում են, որ աշխատանքային փորձ, կրթություն չի պահանջվում կամ աշխատավայր ներկայանալու անհրաժեշտություն չկա, և աշխատանքը իրականացվելու է հեռավար).

- Թիրախավորում են սոցիալապես անապահով, ֆինանսական ցածր գրագիտությամբ, չաշխատող կամ ցածր վարձատրությամբ անձանց (հաճախ՝ երիտասարդների/ուսանողների, երբեմն նաև՝ կենսաթոշակառուների)։
- Տրամադրում են խորհրդատվություն ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից տրվող հարցերի կամ պահանջվող փաստաթղթերի առնչությամբ՝ կասկածելի գործարքի վերաբերյալ հաշվետվության ներկայացումից կամ հավելյալ պատշաճ ուսումնասիրության իրականացումից խուսափելու նպատակով։

Գլուխ 4. Չափանիշների նկարագրություն

«Դրածո միջնորդների» գործառնությունները, ըստ էության, կարող են կիրառվել տարատեսակ հանցագործությունների արդյունքում ձևավորված միջոցների օրինականացման սխեմաներում։ Փողերի լվացմանը նախորդող հանցագործությունների տեսանկյունից առավել հաճախ հանդիպում են համացանցի միջոցով խարդախության, համակարգչային հափշտակության, առցանց եղանակով կատարվող շանտաժով շորթման, ֆինանսական բուրգի, թմրամիջոցների ապօրինի շրջանառության դեպքերը³։ Նշված փողերի լվացման հնարավոր սխեմաները հիմնականում բնութագրվում են ներքոնշյալ չափանիշներից առնվազն մեկով։

- Հաճախորդը չի կարողանում ներկայացնել ողջամիտ, ոչ ձևական բացատրություններ։
 - Հաշվի բացման ժամանակ հայտնաձև եկամուտների (աշխատավարձի) կամ ակնկալվող շրջանառության ծավալների ու հաշվի փաստացի շրջանառության միջև առկա անհամապատասխանության վերաբերյալ։
 - Նոր բացված կամ «ոչ ակտիվ» հաշիվներով կատարված բազմաթիվ մուտքային և ելքային գործարքների վերաբերյալ։
- Համեմատաբար կարճ ժամանակահատվածում հաշվով կատարվում են բազմաթիվ ստացումներ և հաջորդող (երբեմն 1 րոպե տարբերությամբ) փոխանցումներ տարբեր անձանց, այդ թվում՝ կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող տեղական կամ արտասահմանյան անձանց հետ։
- Հաշվով չեն կատարվում կենսական անհրաժեշտ կարիքների համար վճարումներ (օրինակ՝ կոմունալ ծառայությունների, սննդի կամ այլ ապրանքների դիմաց սպառողական վճարումներ)։

³ Գործնականում հաշվետվություն տրամադրող անձը բացահայտում է, որ իր հաճախորդը «դրածո միջնորդ» է, օրինակ, երբ գործընկեր հաստատությունից կամ քաղաքացուց ստանում է բացասական ազդակ առ այն, որ իր հաճախորդի հաշվին փոխանցված գումարը (այդ թվում՝ համեմատաբար փոքր՝ 10.000 ՀՀ դրամից մինչև 100.000 ՀՀ դրամը) ստացվել է համացանցով կատարված խարդախության կամ այլ հանցագործության արդյունքում։

- Հաճախորդը հայտնում է, որ ա) գործարքները կատարում է երրորդ անձի ցուցումով, բ) հաշվի հեռակառավարման առցանց հասանելիությունն ամբողջովին տրամադրել է երրորդ անձի, գ) առհասարակ տեղեկացված չէ իր հաշվով կատարվող գործարքների մասին.
- Հաշվով կատարվում են փոքր գումարներով⁴ բազմաթիվ փոխանցումներ տարբեր ֆիզիկական անձանց՝ որպես միջնորդավճար. փոխանցողները հաճախ *տեղեկացված* կամ *մասնակից* «դրածո միջնորդներ» են, ովքեր իրենց հերթին ներգրավում են այլ անձանց.
- Հաճախորդը չի աշխատում (օրինակ՝ ուսանող է), սակայն կատարում է բազմաթիվ փոխանցումներ և ստացումներ.
- Մի շարք հաճախորդներ մուտք են գործում միևնույն հեռակառավարման առցանց համակարգից/ սարքից (օրինակ՝ հեռախոսից) կամ հաշվի բացման ժամանակ տրամադրում են կոնտակտային նույն տվյալները (օրինակ՝ հասցե, հեռախոսահամար), ինչի առնչությամբ առկա չեն ողջամիտ բացատրություններ.
- Հաճախորդը նույնականացման գործընթացի շրջանակում ներկայացնում է վիրտուալ հասցե կամ հեռախոսահամար՝ իր ֆիզիկական տեղորոշումը թաքցնելու նպատակով:

Գլուխ 5. Եզրակացություն

Սույն տիպաբանությամբ ներկայացված մեթոդների և գործիքների կիրառությամբ կատարվող սխեմաները իրենց մեջ կարող են պարունակել միջոցների ծագման աղբյուրը, տեղաշարժը և իրական շահառուներին թաքցնելու կամ խեղաթյուրելու նպատակ:

Երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կատարվող հնարավոր հանցավոր սխեմաների առկայության վերաբերյալ եզրահանգման գալու նպատակով, տիպաբանության Գլուխ 1-ում նշված հաշվետվություն տրամադրող անձինք պետք է կիրառեն բազմակողմանի մոտեցում՝ կարևորելով և համադրելով ինչպես գործարար հարաբերության հաստատման ժամանակ հաճախորդի նույնականացման և գործարար բնութագրի վերաբերյալ ձեռք բերված տվյալները, այնպես էլ՝ հաճախորդի կամ գործարքների ընթացիկ դիտանցման արդյունքները: Նշվածի շրջանակներում հարկավոր է առնվազն ուշադրություն դարձնել դիտարկվող սխեմաների հայտնաբերման տեսանկյունից էական համարվող՝ Գլուխ 4-ում ներկայացված բնութագրական չափանիշներին:

Միևնույն ժամանակ, տիպաբանությամբ նկարագրված իրավիճակները, չափանիշները ամբողջական ու սպառիչ չեն և չպետք է ընկալվեն տառացի նշանակությամբ, քանի որ հանցագործները նոր սոցիալ-տնտեսական պայմանների,

⁴ Օրինակ՝ 1.000 ՀՀ դրամից մինչև 5.000 ՀՀ դրամի սահմաններում:

համակարգերի և տեխնոլոգիաների արագ զարգացման պայմաններում մշտապես կիրառում են նոր մեթոդներ: Ըստ այդմ, գործնականում հնարավոր է երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կատարվող հանցագործությունների դրսևորման ցանկացած այլ՝ տիպաբանությամբ ներկայացված չափանիշներին մասամբ համապատասխանող կամ դրանցից չբխող իրավիճակ: